

XXI

століття – час бурхливого розвитку глобального інформаційного суспільства, яке сьогодні неможливо уявити без виробництва, оброблення, передачі й використання найрізноманітнішої інформації. Ця особливість сучасної епохи безпосередньо стосується бібліотек. Адже саме бібліотека є тим найбільш доступним соціальним інститутом, що надає можливість людині користуватися інформацією, забезпечує доступ до знань, оскільки діяльність бібліотек органічно інтегрується в сучасне суспільство.

Сьогодні людство все активніше створює і водночас долучається до нового інформаційного середовища, наповнюючи його необхідними для себе атрибутами, одним із яких є Інтернет. Для бібліотек доступ до всесвітньої комп'ютерної мережі став уже питанням престижу. І можна тільки радіти тому, що Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека (ЗОУНБ) у змозі надавати своїм користувачам цю послугу.

За визначенням ЮНЕСКО, публічна бібліотека є місцевим інформаційним центром, що надає своїм користувачам (читачам) швидкий доступ до знань та інформації в усіх формах. Вільний доступ до інформації – особливо актуальне завдання сьогодення. Вже намітилася тенденція до розподілу суспільства на тих, хто має широкий доступ до інформації, і тих, хто цього доступу не має. За таких умов рівні можливості всім громадянам повинна надавати саме бібліотека. З огляду на це, головним своїм пріоритетом ЗОУНБ визначила діяльність як загальнодоступного інформаційного центру [1].

Основними напрямками розвитку бібліотеки сьогодні є формування документно-інформаційних фондів на базі вітчизняних і зарубіжних документів, їхнє бібліографічне та аналітичне оброблення, впровадження комп'ютерних технологій, створення й розширення баз даних із різних галузей науки і техніки, забезпечення використання світових інформаційних ресурсів, адаптація бібліотечних кадрів до роботи у нових соціально-економічних та технологічних умовах.

ЗОУНБ бере участь у реалізації проектів "Інтернет-центри в публічних бібліотеках", "Вікно в Америку" (Посольство США в Україні), "Створення регіональних порталів та інформаційних центрів на базі публічних бібліотек" (Міжнародний фонд "Відродження"). Дворічна співпраця з цими інститутами дозволила бібліотеці набагато збільшити свій інформаційний потенціал. Безкоштовно отримано понад 3 тис. книг, відео- та аудіокасет, лазерних

дисків; забезпечено доступ

користувачів до Інтернет-ресурсів; придбано технічне та програмне забезпечення на суму близько 298 тис. грн. Це сприяло збільшенню числа користувачів бібліотеки на 5 тис. осіб; активізації масової роботи – запрацювали англomовний та кіноclubи; встановленню контактів з багатьма цікавими людьми в місті, області й за межами країни і, на рещті, значному підвищенню професійного рівня бібліотечарів закладу [2].

Сьогодні інформація в електронному форматі дозволяє зберігати її більш компактно, надійно та поширювати набагато оперативніше. Адже створення електронних документів, надання інформації у вигляді електронних видань та різноманітних електронних колекцій – не данина моді, а реальність і суспільна потреба.

Роль бібліотеки у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів важко переоцінити. Якщо раніше процес поповнення фондів розглядався лише як придбання бібліотекою інформації, то тепер, з появою електронних видань, Інтернету, – це скоріше отримання права на доступ до інформації.

Найбільш розповсюдженими базами даних, до яких бібліотеки України мають доступ, є БД правової аналітичної інформації, що містять не тільки документи, але й огляди, коментарі фахівців з тих чи інших галузей знання. Для того, щоб бібліотечне обслуговування було найбільш ефективним, треба не тільки удосконалювати його системну структуру, сам процес, а й визначити перспективи розвитку і головне – знати користувача, його інформаційні потреби.

Задоволення індивідуальних інформаційних запитів громадян Закарпаття з числа національних меншин – один із головних напрямів діяльності ЗОУНБ, важливий критерій оцінки ефективності її роботи. Він реалізується через документне, довідкове та інформаційне обслуговування. Користувачі з числа національних меншин бібліотекою обслуговуються першочергово.

Інформаційні потреби сучасного користувача характеризуються безперервним розвитком. Вони зростають і змінюються відповідно до закономірностей розвитку суспільства. Так, на інформаційні потреби національних меншин впливають зміни у політиці країни щодо національностей, які проживають на її території. Мають істотне значення створення нових соціальних інститутів, які обслуговують певну соціальну групу; відродження та взаємозв'язок різних національних культур; зростання інтересу до історії розвитку етносів тощо.

Л. Голубка

При обслуговуванні таких користувачів працівники ЗОУНБ використовують міжбібліотечний та міжнародний абонементи; удосконалюють довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, що є основою підготовки інформаційно-бібліографічних та довідкових видань; виконують тематичні довідки за запитами споживачів із використанням власних фондів, забезпечують можливість доступу до інформаційних ресурсів інших бібліотек, інформаційних центрів, установ; готують бібліографічні видання у друкованому та електронному форматах; організують виставки нових надходжень документів до фондів.

Однією з головних проблем діяльності ЗОУНБ є забезпечення нормативних умов і режиму фізичного збереження документних фондів, організація їхнього обліку і використання, реставрації та консервації, створення страхових копій. Важливе завдання – зберегти для майбутніх поколінь найповніші зібрання документів із певних галузей знання, ретельно підібраних протягом десятків років [3].

Організовано роботу з виявлення рідкісних і цінних видань (спеціальний облік яких до цього часу не вівся). На сьогодні виявлено близько 2 тис. примірників таких документів, серед яких видання 80-х років XIX ст. і найбільш цінна частина книгозбірні – фонд краєзнавчих видань, зокрема раритетних: видання 1915–1930-х років, колекції друків з автографами авторів та мініатюрних видань, альбоми з репродукціями відомих митців, а також окремі рідкісні видання мовами національних меншин Закарпаття. На ці матеріали створено зведений (по області) каталог, розроблено план їхньої популяризації.

Щороку зростають кількість інформаційних запитів, видача довідкових і бібліографічних видань. Збільшується й число виконаних довідок мовами національних меншин (понад 4 тис. на рік). У бібліотеці розроблено "Координаційний план інформаційної роботи", який укладено на основі вивчення профілю, статистики, економіки регіону, конкретного аналізу читачької аудиторії. Планом передбачено розширення тематики бібліографічної інформації, конкретизовано цільове призначення і читачьку адресу інформаційних матеріалів.

Останнім часом разом із поданням заявок на певну літературу користувачі звертаються до бібліотечних працівників із проханням зорієнтувати їх у масиві документів чи електронної інформації, запропонувати тематичну добірку; на вищому рівні – зробити огляд видань, основних ідей, розробок з певного питання, прослідкувати основні аспекти проблеми, виявити закономірності (наприклад, у політичному житті), виокремити на базі аналізу великого масиву інформації якість вузькоспеціальне питання тощо.

Як правило, сьогодні для виконання цих запитів у більшості бібліотек вже створено спеціальні інформаційно-аналітичні підрозділи [4]. Так, у ЗОУНБ у структурі відділу довідково-бібліографічної роботи працюють безкоштовний Інтернет-центр,

відкритий за сприяння Посольства США в Україні, Регіональний інформаційний центр, організований при підтримці МФ "Відродження", а також сектор Інформації з питань культури і мистецтва.

Наразі в області реалізується Програма інформатизації галузі культури і мистецтва. Цим документом передбачено упродовж 2000–2005 рр. сприяти підвищенню інтелектуального потенціалу населення, забезпеченню його потреб в інформації на основі передових технологій, розширити доступ до електронних каталогів та інших бібліографічних ресурсів національних бібліотек України і світу. Заплановано участь бібліотек області у формуванні загальнодержавного галузевого довідково-пошукового апарату під орудою Інформцентру з питань культури та мистецтва НПБ України, проведення науково-дослідної роботи в бібліотечних закладах, організацію культурного співробітництва із зарубіжними країнами і т. ін.

Визначальними факторами подальшого розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів мають стати їхня інтеграція в корпоративну систему організаційно-методичного та технологічного забезпечення бібліотечно-інформаційних процесів. Розвиток ресурсної бази бібліотек потребує скоординованих дій у питаннях формування ресурсів, зокрема комплектування фондів періодичних видань; посилення книгообмінних зв'язків; створення власної інформаційної продукції; інформування про сформовані бібліотеками бази даних, довідкові та бібліографічні видання, виконані письмові бібліографічні довідки, переклади тощо. Все це повною мірою стосується і діяльності ЗОУНБ.

Можливості для використання комп'ютерної технології в бібліотеці величезні, оскільки найважливіше її призначення – бути джерелом інформації, пропонувати своїм користувачам необмежений доступ до розмаїття світових інформаційних ресурсів, адже марно говорять: "Хто володіє інформацією, той володіє світом".

Список використаної літератури

1. Григаш Л.З. Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека і культурне життя краю // Скарбниця духовності. – Ужгород, 1997. – С. 43.
2. Інтернет прийшов у бібліотеку (ЗОУНБ) / Карпат. євроміст. – 2003. – 18 січ. – С. 3.
3. Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності: До 55-річчя ЗОУНБ / Уклад. Н.М. Панчук. – Ужгород, 2000. – С. 21.
4. Горювий В. Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів в контексті впровадження електронних технологій // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Вип. 8 / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2002. – С. 8.